

[Time: 2½ Hours]

[Marks:75]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

- Q.1 Answer the following (any 2): 15
 a. Define Group. Describe the different types of group.
 b. Define Conflict. Explain the measures of conflict management.
 c. Discuss the role of manager in employee need fulfillment.
- Q.2 Answer the following (any 2): 15
 a. Define Human Relations. What are the fundamental concepts of human relations?
 b. Define Morale. Discuss the factors affecting employee morale.
 c. Explain the various types of non-monetary motivators.
- Q.3 Answer the following (any 2): 15
 a. Describe the merits and limitations of Oral and Written communication.
 b. Define Communication. Explain the process of communication.
 a. Explain the different means of communication in a business organization.
- Q.4 Answer the following (any 2): 15
 a. Define leadership. Discuss the trait theory of leadership.
 b. Briefly discuss the factors of effective leadership.
 c. Explain any five styles of leadership.
- Q.5 A Fill in the Blanks: 05
 1) ----- is composed of people of low skill who lack unity and power and usually are discontented.
 ii) Interest Group
 iii) Friendship Group
 iv) Apathetic Group
 iv) Social Group
 2) -----concept of human relations believes that each person is different in behavior, attitude, likes and dislikes and other personal traits.
 i) Individual Difference
 ii) Caused Behaviour
 iii) Whole Person
 iv) None of these
 3) ----- includes all internal and external factors which induce a person to take a particular course of action.
 i) Management
 ii) Leadership
 iii) Morale
 iv) Motivation
 4) Informal communication arises out of -----needs.
 i) Social
 ii) Organizational
 iii) Safety
 iv) None of these

- 5) ----- Leadership theory involves appealing to the self-interest of the followers.
- i) Trait
 - ii) Transactional
 - iii) Transformational
 - iv) None of these

Q.5 B State True or False:

05

- 1) The concept of Human Relations assumes that the organization and people working in it are interdependent.
- 2) Non-monetary motivators have sustained effect on employees.
- 3) Diagonal communication is used for co-ordination of work amongst peers.
- 4) A small measure of conflict is desirable.
- 5) Informal groups are formed out of individual's drive for identification.

Q.5 C Match the Columns:

05

a) Employee Morale	i. Mental & Emotional Involvement
b) Informal Group	ii. Dignity of Individual
c) Human Relations	iii. Work Co ordination
d) Lateral Communication	iv. Satisfaction of Affiliation Needs
e) Employee participation	v. Employees' Resistance to Order
	vi. Group Satisfaction

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत .

२. उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

३. मूळ इंग्रजी प्रश्न प्रमाण मानावेत .

- प्र.१ खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
- अ) गटाची व्याख्या लिहा. गटाच्या विविध प्रकाराचे वर्णन करा.
- ब) वादविवादाची व्याख्या लिहा. वादविवाद व्यवस्थापने साठी उपाय सूचना.
- क) कर्मचारी गरजा पूर्ण करण्यासाठी व्यवस्थापकाची भूमिका विशद करा.
- प्र.२ खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
- अ) मानवी संबंधाची व्याख्या लिहा. मानवी संबंधाच्या मुलभूत संकल्पना कोणत्या?
- ब) मनोधैर्याची व्याख्या लिहा. कर्मचारी मनोधैर्यावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.
- क) अर्थिकेतर अभिप्रेरणेचे विविध प्रकार विशद करा.
- प्र.३ खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
- अ) लिखित व तोंडी संदेशवाहन फायदे व तोटे विशद करा.
- ब) संदेशवहनाची व्याख्या लिहा. संदेशवहनाची प्रक्रिया विशद करा.
- क) व्यवसाय संघटनेतील विविध प्रकारच्या संदेशवहन माध्यमाची चर्चा करा.
- प्र.४ खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
- अ) नेतृत्वाची व्याख्या लिहा. नेतृत्वाचा गुण सिद्धांत विशद करा.
- ब) परिणामकारक नेतृत्वाच्या घटकांची चर्चा करा.
- क) नेतृत्वाच्या कोणत्याही पाच शैली विशद करा.
- प्र.५ रिक्त जागा भरा. ०५
- १) ----- हे गट एकता व शक्ती यांची कमतरता व सामान्यत अतप्त लोकांनी बनलेला आहे.
१. स्वस्थ गट २. निरुत्साही गट ३. मैत्री गट ४. सामाजिक गट
- २) मानवी ही संबंध संकल्पना प्रत्येक माणूस हा विविध वर्तणूक अतित्युड यांनी बनलेला आहे यावर विश्वास.
१. मानवी निराळे पणा २. कॉन्ड वर्तणूक ३. पूर्ण माणूस ४. कोणतेही नाहीत.
- ३) ----- हे सर्व अंतर्गत व बहिर्गत घटकांनी समाविष्ट आहे. माणसाला काय करण्यास प्रवृत्त करतात .
१. व्यवस्थापन २. नेतृत्व ३. मनोधैर्य ४. अभिप्रेरणा
- ४) अनौपचारिक संवाद ----- गरजामुळे उदभवतो.
१. संस्थात्मक २. सामाजिक ३. सुरक्षा ४. कोणतेही
- ५) ----- हा नेतृत्व सिद्धांत लोकांना स्व-ओळख निर्माण करतो
१. गुण २. ट्रान्झेक्शन ३. परिवर्तनीय ४. कोतेही नाही.

ब) खालील विधाने चूक का बरोबर ते लिहा.

१. मानवी संबंध हा संकल्पना संघटना व त्यात कम करणारे लोक हे एकमेकांवर अवलंबून आहे हे गृहीत धरते .
२. अर्थिकेतर अभिप्रेरक हे कर्मचायासाठी कायम परिणाम करतात.
३. कर्णरिषा संदेशवहन हे तोलामोलाच्या लोकात समन्वय निर्माण करण्याचे काम करते.
४. थोड्या प्रमाणत वादविवाद हा योग्य असतो.
५. अनौपचारिक गट हे व्यक्तीच्या योग्य ओळखीसाठी व वैयक्तिक उद्युक्तेसाठी निर्माण होतात.

क) जोड्या जुळवा

- अ) कर्मचारी मनोधैर्य
- ब) अनौपचारिक गट
- क) मानवी संबंध
- ड) लटरल संदेशवहन
- इ) कर्मचारी सहभाग

१. मानसिक व भावतिक सहभाग
२. व्यक्तिकी प्रतिष्ठा
३. कार्य समन्वय
४. संबंध गरजांचे समाधान
५. कर्मचरयांची हुकुमाला विरोध
६. गट समाधान